

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА НАВЧАННЯ РУХОВИМ ДІЯМ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В МАЛОКОМПЛЕКТНИХ ШКОЛАХ

Анотація. В статті особлива увага приділяється проблемі диференційованого підходу на уроках фізичної культури в малокомплектних школах. Виділено декілька підходів до навчання руховим діям на основі диференційованого підходу.

Ключові слова: *диференційований підхід, малокомплектна школа, фізична культура*

Актуальність дослідження. Диференційований підхід та індивідуалізація у сучасній педагогіці – один із основних принципів навчання та виховання. Глибоке вивчення вікових закономірностей зростання та розвитку, а також становлення рухових функцій дітей, необхідне як для педагогіки, так і для теорії фізичного виховання.

За допомогою індивідуального підходу можна знайти «ключ» до кожної дитини. Автор Макаренко А.С. стверджує, що здійснюючи загальну програму виховання особистості, педагог повинен вносити в неї «корективи» відповідно до індивідуальних особливостей дитини. Загальне й особливе в характері людини тісно переплітаються, тому в процесі виховання й навчання необхідно орієнтуватися на позитивні якості дитини. Він вважав це основною точкою опори при здійсненні індивідуального підходу до дітей. Автор підкреслює, що методи індивідуального підходу залежать від загальної мети і завдань виховання, обліку вікових та індивідуальних особливостей і характеру діяльності дитини [6].

В основу диференційованого навчання і виховання покладено пристосування навчального матеріалу до індивідуальних можливостей учнів за рахунок диференціації методів, засобів, інтенсивності навчальної діяльності відносно груп, утворених з приблизно однакових за рівнем підготовленості учнів.

Протиріччя між необхідністю вдосконалення фізичного виховання в малокомплектній школі і відсутністю науково обґрунтованих підходів в області індивідуалізації та диференціації навчального процесу зумовлюють актуальність наукової проблеми даного дослідження, яка полягає у визначенні того, яким чином повинні вирішуватися питання оптимізації фізичного виховання у малокомплектній школі при використанні диференційованого підходу.

За словами Ареф'єва В. Г. діти одного хронологічного віку і статі не становлять однорідної групи, тому що віковому процесу росту та розвитку організму школярів властиві чималі індивідуальні коливання. Це спостерігається у розмірах довжини та маси тіла, окружності грудної клітки, у розмірах, структурі кісткового апарату, м'язової системи, показниках життєвої місткості легень тощо. Також спостерігаються відмінності у підготовленості, розвитку інтелектуальних, психологічних, фізичних можливостей, різної динамічності нервової системи, темпи засвоєння дітьми навчального матеріалу, формування вмінь і навичок неоднакові. Тож така розбіжність у значеннях індивідуальних показників осіб одного віку і статі свідчить про те, що загально-груповий підхід є неприйнятним і особливого значення набуває диференційований підхід у фізичному вихованні школярів[2].

Разом з тим, спеціалісти придержуються різних точок зору щодо критеріїв, які доцільно використовувати як основу диференційованого підходу. Як стверджує Аксьонова О.П., диференційований підхід до організації діяльності учнів на уроках планується вчителями за такими критеріями: за статтю учнів (23,3%); за рівнем їхньої фізичної підготовленості (3,8%); за

станом здоров'я школярів, відповідно до їхньої медичної групи (9%); за рівнем сформованості рухових умінь і навичок з певних розділів навчальної програми (9%). Вчителі акцентують увагу на техніці виконання вправ (98%), визначають вимоги до дисципліни учнів (95%), виконання ними правил техніки безпеки (100%). Менша кількість учителів зосереджують увагу на індивідуальному підході до учнів (12%), програмують їхню диференційовану діяльність за певними видами роботи (26%).

Дані наукової та науково методичної літератури дають змогу проаналізувати критерії, що пропонуються, та виділити основні з них. До таких критеріїв можна віднести показники рухової (фізичної) підготовленості та морфофункціональні показники, а саме: рівень фізичного розвитку та рівень соматичного здоров'я.[1]

Малокомплектна школа дозволяє повною мірою здійснювати диференційований підхід або надає для цього багаті можливості, що практично неможливо у міських школах з великою наповнюваністю в класах. В організації фізичного виховання дітей і підлітків сільська школа з малою наповнюваністю в ній має свої позитивні і негативні особливості. Так, мала кількість учнів дозволяє ширше здійснювати індивідуальний підхід при дозуванні їх навантаження. Легко проводити і навчання основним руховим навичкам - бігу, стрибкам, метанням і т. д. Але негативним чинником в такій школі залишається занадто слабка матеріально-технічна база, наявність спортивного інвентарю та устаткування, науково-методичне забезпечення сільської школи, низький професійний рівень вчителя фізичної культури [3].

Слід зазначити, що при впровадженні інноваційних підходів до фізичного виховання учнів, потрібно враховувати кліматично-географічні особливості малокомплектних шкіл, національні традиції, які склались в тому чи іншому селі, спортивно-матеріальну базу навчального закладу. В таких складних умовах вчителю фізичної культури і треба постійно застосовувати різноманітні способи і методи навчання. Боротися за престиж свого

предмету, бути взірцем особистого прикладу, тому що, на превеликий жаль, відношення вчителів, а також самих батьків до предмету «Фізична культура» дуже і дуже плачевне в сільській місцевості. Більшість батьків не цікавляться фізичним розвитком своїх дітей. В першу чергу, самі батьки повинні ще з дитинства прививати інтерес до занять фізичною культурою, формувати у них звичку до систематичності, контролювати їх режим дня, загартовувати дитячий організм. В цьому і полягає свідоме відношення як батьків, так і їх дітей до необхідності занять фізичними вправами.

При проведенні уроків фізичної культури в малокомплектній школі доцільно буде об'єднувати близьких за віком та рівнем фізичної підготовленості учнів суміжних класів. Впровадження уроків з різновіковим складом учнів дає додатковий час для заняття фізичною культурою. Позакласна робота є продовженням навчальної роботи. Створення в школі кружків, секцій з різновікових груп, проведення внутрішньо-шкільних змагань по різних видах спорту, теоретичні заняття з предмету «Фізична культура» - весь цей комплекс буде сприяти усвідомленій фізичній підготовленості школярів. Велике значення має знання вчителем індивідуальних особливостей своїх учнів, їхнього стану здоров'я, фізичного розвитку. В кожному класі є активні і пасивні, уважні і розсіяні учні. Одні з них відстають, інші, навпаки, показують високі результати при виконанні фізичних вправ. Тому в роботі вчителя фізичної культури важливо знайти підхід до кожного відстаючого або випереджаючого інших учня. Для цього необхідно пред'являти підвищені вимоги при виконанні завдань і частково ускладнювати їх до учнів, які випереджають інших, або навпаки, полегшувати умови виконання тих чи інших фізичних вправ до школярів, які відстають. Заняття будуть ефективними в тому випадку, коли дотримуватись оптимального для кожного учня темпу. Головна ідея полягає в тому, щоб на основі знань про закономірності фізичного розвитку організму дітей об'єктивно відрізнити індивідуальне в особистості дитини й успішно впливати на підвищення розумових і фізичних можливостей кожного

школяра. Тому застосування різноманітних способів і методів ведення уроків з фізичної культури в малокомплектній школі дуже важливо[4, 5].

Структура, зміст, специфіка програмно-методичного забезпечення формування фізичної культури учнів сільських шкіл на основі диференційованого підходу має передбачати знання індивідуальних особливостей, фізичного розвитку, стану здоров'я школярів, а також задоволення права кожного учня на активну фізкультурну діяльність, дорослішання, самоствердження. Поступово у школярів відбувається переорієнтація цінностей особистості, що має відбиток у актуалізації таких категорій, як краса, здоров'я, вдосконалення. При цьому, арсенал засобів фізичного виховання, стиль взаємовідносин учнів і вчителя, обсяг самостійності щодо вдосконалення власного і оточуючого середовища мають програмуватися і змінюватися відповідно до життєвого досвіду учня, його соціального статусу, індивідуальних планів, тощо.

Список використаної літератури:

1. Апанасенко Г.Л. Физическое развитие детей и подростков / Г.Л. Апанасенко. – К.: Здоров'я, 1985. – 79 с.
2. Арефьев В.Г. Основы теории та методики физического воспитания: Підручник / В.Г. Арефьев. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. – 268 с.
3. Бамбуркін О.П., Гасман М.І, Георгіца П.І. Фізичне виховання в сільській школі / О.П. Бамбуркін, М.І. Гасман, П.І. Георгіца // Рідна школа. – 1994. - №9. – С. 56 – 57.
4. Глазирін І.Д. Основы диференційованого фізичного виховання / І.Д. Глазирін. – Черкаси.: «Відлуння-Плюс», 2003. – 352 с.
5. Мелешко В. Індивідуалізація та диференціація навчання у сільській малочисельній школі / В. Мелешко // Початкова школа. – 2009. - №3. – С. 52-55.

6. Станкин М.И. Психолого-педагогические основы физического воспитания: Пособие для учителя / М.И. Станкин. – М.: Просвещение, 1987. – 224 с.